

LUMO – toimintaohjelman päivitys

Luonto-työpaja perjantaina 26.10.2018 klo 9 - 14.30

Yhteenveto ryhmätöiden tuloksista

Muistiin merkinnyt kaupunkiekologi Kaarina Heikkinen, ellei toisin mainita.

1. Luonnonmaisema

Muistiin merkitsi ympäristönhoitaja Matti Haapanen.

Mielimaisemia:

- avarat Viikin monimuotoiset peltoaukeat -Vanhankaupunginlahden ruovikot - Mustavuoren laet -sulkeutunut metsämaisema

Tiivis kaupunkirakenne:

- uudenlaisen maankäytön vauriot vaativat sulattelua
- maisemansuojelusta ei kaupungissa keskustella
- visuaalisuus ei riitä luonnonmaisemaksi, tietoisuus vaikuttaa kokemiseen
- tiivis kaupunki saattaa turvata luonnonmaisemia
- Luonnossa olemisen tuntu tärkeä. Ihmisrakennelmat eivät saa näkyä metsän läpi. -Ylihoidetut puistot, ei niitä lisää. Oikeaa luontoa.
- maiseman lisäksi on huomioitava sen katselupaikka, se voi olla itse maisema-alueen ulkopuolella
- kaupungin läsnäolo tuo rikkautta luontokokemukseen, katseen suuntaaminen muodostaa positiivisia kontrasteja
- kaupungin metsissä luonnonrikkouden lisäksi visuaalista monipuolisuutta
- äänimaisemia tulisi tutkia
- lähiökalliot voivat olla uhattuja maiseman kokemispaikkoja
- väenpaljous vähentää elämystä
- halutaanko esteettistä kokemusta? Vaarana puistomaisuus
- kuinka paljon hyödynnetään kaupunkilaisten kokemusten tutkimuksia?
- luonnonmaiseman uudet lähestymistavat, dynamiikan (esim. sukcession) hyväksyminen
- kaupungit vailla valtakunnallista maisemastatusta
- pienetkin luonnonmaiseman kohteet tärkeitä pakopaikkoja
- maisema-asioilta puuttuu keskustelukulttuuri
- tunteiden läsnäolo tiedostettava
- kaupungissa maiseman muutosvauhti on kova!
- kaupungissa ei odota niin isoja mittakaavoja kuin muualla

Vauriot:

- valosaaste syö pienpiirteitä

2. Kulttuuriluonto

- maisemallista monimuotoisuutta
- kulttuuriluonto/resilienssi?

- monimuotoisuutta suunnittelussa
- kartanopuistojen arvon tunnistaminen ja tiedostaminen
- linnoituslaitteiden ymmärrys ja kunnostus
- monimuotoisia luonnonmukaisia hulevesialueita
- ruderaateille omat suunnittelumallit
- pientareiden niittyjen luonnon kannalta oikeanlainen suunnittelu ja hoito
- ympäristöjen kokonaisuus määrittää niiden arvon (rakennettua, hoidettua ja luontoa)
- reunavyöhykkeet tärkeitä
- lisää luonnontilaisuutta puistoihin ja kartanopuistoihin
- eläinten suosimista, eläinten liikkumisen mahdollistaminen
- paikkoja lepakoille rakennuksiin
- monipuolista kasvillisuutta
- hoidollista monimuotoisuutta: lahoppuuta
- vanhojen jalopuiden säilyttäminen
- kuolleiden puistopuiden säästäminen
- risuaitoja kunnolla
- hyönteishotelleja
- kivikkoja eläimille
- kottaraispönttöjä
- mehiläistarhauksen edistämistä
- pölytyspalveluja siirtolapuutarhoihin ja viljelypalstoille
- puistojen hoito(kierto) näkyviin (esim. kompostointi)
- kartoituksia
- kulttuurieliöiden kartoituksia puistoista ja kartanopuistoista
- puutarha- ja kulttuurikasviperinnön säilyttäminen
- linjauksia: Helsingin kasvilinearitus
- ilmastonmuutoksen huomioiminen kasvilajivalikoimassa
- pahislajit pannaan!
- siirtolapuutarhojen ja viljelypalstojen siemenpankissa kestäviä maatiaislajeja
- ruuanviljelytaidon säilyttäminen
- puulajien monimuotoisuus lisää eliöiden monimuotoisuutta
- hyönteisiä houkuttelevia lajeja
- pitkään kukkivia lajeja pölyttäjiä auttamiseksi
- haravoinnin vähentäminen
- pintamaiden hyödyntäminen
- vanhan betonin hyödyntäminen
- tietouden lisääminen
- esteettisen silmän kouluminen
- ympäristökasvatusta, varhaiskasvatusta
- opastettuja luontokävelyitä valistusta lahoppuun merkityksestä
- valistusta lahoppuun merkityksestä

3. Perinneympäristöt: niityt, kedot, hakamaat, pientareet, joutomaat ym.

Ympäristösuunnittelija Hanna Seitapuro kirjasi ylös ideoita, miten perinneympäristöjä voitaisiin lisätä ja laatua parantaa:

- Ei ajeta nurmikkaa kaupungissa joka alueella. Annetaan ihmisille tietoa siitä, miksi alue näyttää siltä kuin näyttää ja on ajelematon eikä jostain paikasta ehkä pääse kulkemaan. Järjestetään eri tahoille, tavallisille ihmisille ja ammattilaisille, koulutusta ja kampanjoita asian tiimoilta. Innostetaan talo- ja huoltoyhtiöt sekä isännöitsijät mukaan.
- Annetaan pihojen alla – kaupunki voisi näyttää esimerkkiä.
- Hallittu hoitamattomuus –periaate yleisemmäksi.
- Istutetaan nurmikoille lisää kasvilajeja.
- Hyvin pienialaisiakin niittykasvien kasvupaikkoja tulee arvostaa. Pienet alueet voivat muodostaa verkoston.
- Siirretään ja koulutetaan Staran työntekijöitä muista töistä hoitamaan niittyjä. Alueita voisivat hoitaa samat ihmiset kuin ennenkin, mutta eri tavalla.
- Siirretään rahaa toisaalta kaupungista perinneympäristöjen hoitoon. Kun rahaa saadaan, rahoituksen täytyy olla pitkäaikaista, ettei aloitettua työtä tarvitse jättää kesken.
- Perinneympäristöjen arvostusta tulee lisätä. Ruotsissa mielenmaisema on hakamaa, Suomessa metsä.
- Arvostusta voi lisätä käyttämällä mielikuvia markkinoinnissa. Esim. joku makaa ihanalla niityllä kukkien seassa. Kun hän nousee ylös, ympärillä näkyy iso kaupunki.
- Peltoja pidetään usein arvottomina ja ajatellaan, että niille voi rakentaa.
- Rakennetaan monimuotoisuuden kannalta vähäarvoisille nurmikoille. Esim. Viikin kartanon ympärillä on nurmikkaa, jossa liikkuu ehkä 2-3 ihmistä päivässä. Tälle nurmialueelle voisi rakentaa mieluummin kuin niityille tai pelloille.
- Skatan tilan kaltaisia alueita enemmän.
- Viikin pellot – keskellä kaupunkia lähde.
- Pitäisi olla myös kulttuuriympäristöjen jatkumo.
- Metsät eivät riitä muodostamaan viherverkostoa.
- Vieraslajit leviävät varsinkin pientareille. Torjutaan vieraslajeja, jolloin syntyy enemmän elintilaa kotimaisille niitylajeille.
- Vieraslajeja pitää torjua myös pienvesien rannoilta, jolloin syntyy rantaniittyjä.
- Perinneympäristöjen säilyminen tulee varmistaa lisäämällä alueet VISTRaan. Perinneympäristöt ja niiden säilyminen tulee varmistaa myös kaavoissa. Kaavoja on tutkittava vakavasti ja katsottava, onko perinneympäristöt huomioitu niissä.
- Huolehditaan siitä, että niityt voivat jatkua viherkatoille ja pientareille, jotka muodostavat yhteyksiä alueiden väleille. Yhteyksiä voivat muodostaa myös voimalinjat.
- Laaditaan ohjeet pientareiden käsittelyyn. Usein on vain laadittu ohje, jota noudatetaan, vaikka ihan hyvin voidaan laatia uusia ohje. Kukaan ei vain ole tullut tehneeksi sitä vielä.

- Kaupungilla on mahdollisuus vaatia hoitotoimia voimalinjojen alusille, jonne saisi paljon niittyalaa.
- Skeittipuistot ovat usein karuja ja kivisiä alueita. Perustetaan niille kasvupaikkoja kuivien ketojen kasveja varten.
- Rakennetaan kalkkipitoisia kivilajeja käyttäen alueita, joilla kalkkialueiden kasvit voivat kasvaa.
- Laitetaan tienvarsille lampaita laiduntamaan. Lohkotetaan pitkät tienvarret ja viheryhteydet laitumiksi. Laiduntavat eläimet siirtyvät aina viereiselle lohkolle, kun edellisestä loppuu ruoka. Halukkaat ”vaelluspaimenet” voisivat valvoa eläimiä.
- Laitetaan nurmikoille laiduntamaan eläimiä. Näin säästetään nurmikonleikkuukuluissa.
- Mainostetaan kesäloman aikaiseksi työksi lammaspaimenena toimimista. Työ sopii aikuisille, nuorille ja kaiken ikäisille. Metsähallituksen lammaspaimen-viikot ovat hyvin suosittuja, ja tarjokkaita ihmisiä on enemmän kuin paimeneksi voidaan ottaa. Kaupungin suurpiirit voisivat organisoida toiminnan.
- Mainostetaan niittyjen hoitoa eri tahoille, kuten vanhuksille ja hoitolaitoksille, Green Care –tyyppisenä toimintana.
- Järjestetään Museoviraston ”Adoptoi monumentti” –toiminnan tapaan niittyjen hoitoa teemalla ”Adoptoi niitty”. Näin eri tahot voivat hankkia niittyjä, joiden hoidosta ovat vastuussa.
- Kaupunki voi tehdä asukkaiden kanssa yhteistyötä niittyjen hoidossa. Esim. kaupunki niittää, asukkaat korjaavat pois.
- Järjestetään talkoita. Esim. Tuomarinkylän heinänteko on suosittu tapahtuma.
- Vähennetään typpilaskeumaa rajoittamalla yksityisautoilua ja suosimalla julkista liikennettä. Typpilaskeuman vähentäminen vaatii myös valtion toimenpiteitä.
- Valistetaan ihmisiä koirien ulosteiden rehevöittävästä vaikutuksesta.

4. Metsät, suot ja muu alkuperäisen kaltainen luonto

Metsät

- metsille enemmän vipuvoimaa kaavoituksessa (metsä on monien lajien koti)
- metsiä rauhoitettava
- metsäisten yhteyksien vahvistamista, myös yhteyksien rakentamista
- annetaan olla; ei hoideta liikaa
- hallittu hoitamattomuus ja monimuotoisuuden turvaaminen vahvemmin metsänhoidon ohjeeksi
- kansallispuistojen hoitoperiaatteet käyttöön Helsingin metsissä: ei liikaa hoitamista
- metsämaaperän suojele tiivistymiseltä ja kulumiselta
- jätetään metsäseläniteitä luonnontilaan
- lisätään lahopuun määrää, varmistetaan lahopuujatkumot, ei viedä lahopuuta pois

- lisätään ymmärrystä lahoppuuston merkityksestä
- ei kaadeta keloja
- eri-ikäisrakenteisia metsiä
- metsien kestävän ikärakenteen hoitoa
- metsien kulutuskestävyyden parantaminen asutuksen lähellä
- lehtimetsien merkitys ja hoitotarve: varttuneita ja vanhoja metsiä lisää, kuusettumisen hallintaan
- jätetään lepikoita ja muuta suojakasvillisuutta
- linnut tarvitsevat pensaikkoja; myös tietoisuutta pitää levittää
- linnut ja liito-oravat rauhaan pesimäaikaana
- huolehditaan metsälintujen elinympäristöistä
- edistetään metsäntuntua tiheillä metsillä (rakennettu ei näy)
- paras kaupunkimetsä on sellainen, jonka läpi ei näe
- torjutaan vieraslajeja pitämällä metsät tiheinä
- valistetaan myös yksityisiä metsänomistajia (osa metsäverkostoa)
- kaupungin omistamat metsät kaupungin rajojen ulkopuolella myös mukaan LUMO-ohjelmaan
- pidetään ihmiset pois herkiltä alueilta kaatopuiden, pensaikkojen, risujen ym. luonnollisin estein
- kuluneisuuden (tallaus, maastopyöräily) hallinta
- kulutuspaineen ohjausta
- miten estää liiallinen käyttöpaine kaupungin tiivistyessä ja käyttäjien lisääntyessä; täydennetään metsäverkostoa muilla viheralueilla
- huolehditaan hyvien, toimivien ja viihtyisien reittien säilymisestä sekä asukkaille että eläimille
- huomioidaan metsien merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta, esim. hiljaiset ulkoilualueet
- inventointeja käävistä, käävökkäistä, sammalista, lahokaviosammalesta ja metsäindikaattoreista
- metsätietojen päivitystä, erityisesti kosteikkotietoja
- vahvistetaan viestintää opastauluin (esim. herkät paikat)
- lajistoa näkyviin, esim. pitkospuut rantaan vesilintujen havainnointia varten
- metsien tilaa pitää seurata ja hoitoon satsata oikealla tavalla
- luonnon monimuotoisuudesta pitää kertoa metsien hoidon yhteydessä
- vuorovaikutusta asukkaiden kanssa
- ympäristökasvatusta lahoppuun jättämisestä metsiin

Suot

- Missä ovat Helsingin suot? Tietoisuutta lisää, suot kartalle.
- Helsingin koilliskulmassa (liitosalueella) on vielä soita, niitä kannattaa suojella eri tavoin
- soita pitää avittaa!
- suot fokukseen!
- Rastilan neva on tärkeä pieni suo

Kosteikot

- pehmeää luonnonhoitoa
- kosteikkojen tilan parantamista
- kosteikoita suojeltava ja ennallistettava
- kosteikkoja rakennettava (hulevedet)
- kosteikot ja hulevesiohjelma ovat uusi mahdollisuus soille
- hulevedet putkista puroihin
- purojen ja oijen penkereet osaksi viherverkostoa
- hulevesien pidättämiseen altaita ja tekokosteikkoja
- soiden vesitaloudesta huolehdittava
- lisää niittoa ja laidunnusta lintukosteikoille
- kosteikoista kerättävä tietoa
- tutkittava kosteikoiden toimivuutta ravinteiden poistajana
- vieraslajit pois kosteikoilta ja puroilta

Alkuperäisen kaltainen luonto

- luontoviestintää: tauluja ja mobiilidataa
- koirien vaikutus luontoon minimoitava
- kissojen vaikutus luontoon ehkäistävä
- luonnon seuranta
- roskaaminen ja jätteiden dumppaaminen luontoon on ongelma, joka pitää hoitaa kuntoon
- vuorovaikutus kuntoon
- asukkaat mukaan päätöksentekoon

5. Rakennettu ympäristö

- viheralueita tasapuolisesti, kaikilla oikeus terveelliseen, turvalliseen ja viihtyisään ympäristöön
- ekosysteemipalveluita kaupungin sisään: varjostus, viilennys, veden imeytys, ihmisen terveys
- puistoihin monimuotoisuutta
- pinnoittamattoman maan arvo nähtävä ja säilytettävä rakennetussa ympäristössä
- luonnonlajien hyödyntäminen viherrakentamisessa ja puutarhasuunnittelussa
- hallittua hoitamattomuutta, vähemmän nurmikkoa, enemmän niittyjä ja ketoja pölyttäjille
- viherkertoimen superluokaksi alkuperäisen maaperän säilyttäminen
- hiljaisia taskupuistoja, miellyttäviä akustisia maisemia linnuille ja ihmisille
- eläinavusteista suunnittelua: siili, sammakko, hyönteiset: pistiäiset, perhoset, maakiitäjäiset
- sitovampia viherkattopäätöksiä
- lisää laadukkaita viherkattoja
- pihakansille ja viherkatoille ketokasveja pölyttäjiä varten, eri aikoihin kukkivia, myös uhanalaisia lajeja
- myös puita viherkatoille
- siirtosammalia

- ruokapeltoja
 - ruokaa tarjoavia puita ja pensaita
 - lintupeltoja
 - keinopesiä
 - pöllöille pönttöjä
 - valoa sinne, missä siitä on hyötyä
 - pimeyttä sitä tarvitseville lajeille ja ihmisten ihasteltavaksi
 - joutomaille arvostusta
 - ruderaattipuistoja
 - mikrobipuistoja, joissa alkuperäinen maannos (terveys)
 - komposteja
 - ekosysteemihotelleja tarvittaessa (väliaikaisia)
 - lahoppupuistoja
 - viljelylaatikoita
 - pois kurturuusut pihoilta
 - kompensoi puiden kaataminen uusilla puilla
 - Vuosaaren huippu on hieno keinotekoinen luontokokonaisuus
 - Vuosaaren huipulle enemmän talventörröttäjiä, joista linnut saavat ravintoa
 - Malmin lentokentälle uusia ekosysteemipalveluita
-
- hulevedet puroihin ja kosteikoille (hulevesipesiä, esim. kivireunuksin)
 - kuolleet rantaviivat pois
-
- koulutusta: pilotteja: hyviä malleja
 - puutarhakulttuuritiedon välitystä, yhteistyötä järjestöjen kanssa (VYL, puutarhaseurat, kotitalousnaiset)
 - laaja kampanja yksityispihojen luonnon monimuotoisuudesta kaupungin palvelujen yhteistyönä

6. Saaristo

- tunnistetaan luonnonarvot ja mennään niiden ehdoilla
- Isosaaren ja Vartiosaaren luontoarvojen tunnistaminen
- luontoarvot esille
- opastauluja
- luonnontilaisia rantoja
- rantaviivalle ei rakenneta
- resilienssiä rannoille: miten?
- vieraslajit pois: sataminen ja laivojen tarkistaminen
- muoviroskat pois
- muoviroskien poisto vedestä
- kalastuskieltoja
- vedenalaisen melun torjuntaa
- hiljaisia veneitä maltillista luonnonhoitoa ja virkistyskäyttöä
- saaristometsiä ei tarvitse hoitaa

- kulunohjausta rannoille
- rantojen helppo käyttömahdollisuus kaikille
- ei jyrkkiä rantapenkereitä vaan porrastettuja rantoja meritulvakorkeudelle, kasvillisia alueita (luiskia myös veden alle)
- ei läjittämistä veteen
- Helsingin luonnontilaisten rantojen kartoitus ja hoito- ja käyttösuunnitelmat
- saaristo omaksi hoitoalueeksi: ajatellaan omana kokonaisuutena
- vedenalaisten luontotyyppien kartoitus
- saariston uhanalaisten lajien kartoitus
- Velmu-aineiston tarkastelu monimuotoisuudelle tärkeiden alueiden määrittämiseksi
- kompensoidaan habitaatteja